

การพัฒนาการเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการ หลังการเก็บเกี่ยว

Developing Field-Based Learning for Promoting Postharvest Management Skill

สุขุมล หวานแก้ว^{1*} และจุติมา ชำแก้ว¹

Sukhuman Whankaew^{1*} and Jutima Kumkaew¹

¹ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง จังหวัดพัทลุง 93210

¹ Faculty of Agriculture, Thaksin University, Phatthalung Campus, Phatthalung Province , 93210

* Corresponding author: E-mail: sukhuman.w@tsu.ac.th, Tel : 089-7402858

Received: February 11, 2026;

Revised: March 11, 2026;

Accepted: March 17, 2026

การพัฒนาการเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการ หลังการเก็บเกี่ยว

Developing Field-Based Learning for Promoting Postharvest Management Skill

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจากการเข้าร่วมกิจกรรมและความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว โดยใช้ประชากรในการศึกษา คือนิสิตหลักสูตรส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชุมชน ชั้นปีที่ 2 คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ จำนวน 17 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่เรื่อง "การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวใบพลู" เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจ และแบบประเมินผลงานกลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ t-test ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ก่อนเรียน = 3.80, หลังเรียน = 5.13) และ 2) ความพึงพอใจของผู้เรียนในทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60-4.76) โดยผู้เรียนทุกคนชอบการลงพื้นที่เรียนรู้มากกว่าการเรียนในห้องเรียน เนื่องจากทำให้เข้าใจและจดจำได้ดีกว่า ได้ทักษะจากการปฏิบัติจริง และมีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: การเรียนรู้เชิงรุก, ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

Abstract

This research aimed to study learning achievement and the level of student satisfaction of students participating in field-based learning activities to develop postharvest management skills. The studied population is 17 second-year students from the Agricultural Extension and Community Development program, Faculty of Agriculture, Thaksin University, who participated in field-based learning activities on "Postharvest Management of Betel Leaves." Research instruments included a learning achievement test, satisfaction questionnaire, and group work assessment rubric. Data were analyzed using t-test, mean, and standard deviation. The research findings revealed that: 1) post-learning achievement scores were significantly higher than pre-learning scores at the 0.05 level (pre-test = 3.80, post-test = 5.13), and 2) student satisfaction in all aspects was at the highest level (mean 4.60-4.76). All students preferred field-based learning over classroom learning because it enhanced understanding and retention, provided practical skills, and increased learning motivation.

Keywords: Active learning, Student centered, Post harvest management

บทนำ (Introduction)

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่เทคโนโลยี smartphone และสื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อวิถีชีวิต ส่งผลให้ผู้เรียนมีพฤติกรรม การรับรู้ที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะความสามารถในการมีสมาธิหรือระยะเวลาในการจดจ่อ (Attention span) ที่สั้นลง เมื่อต้องนั่งฟังการบรรยายในห้องเรียนเป็นเวลานาน (Zeqiri, 2024) รวมถึงวิถีชีวิต และรูปแบบการรับรู้ ข้อมูล ทำให้การจัดการเรียนการสอนที่อาศัยการบรรยายในห้องเรียนเพียงอย่างเดียวไม่สามารถตอบสนอง ลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากไม่สามารถดึงดูดความสนใจหรือกระตุ้นให้ ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ได้อย่างเต็มที่ ผู้เรียนส่วนใหญ่ขาดแรงจูงใจ และไม่เห็นความเชื่อมโยงระหว่าง เนื้อหาที่เรียนกับชีวิตจริง ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการพัฒนาสมรรถนะตามเป้าหมายไม่บรรลุ ผลเท่าที่ควร การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายจึงมีความจำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ (field-based learning) เป็นหนึ่งในนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง (Experiential Learning) ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางที่ ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และเอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนอย่างรอบด้าน ตามแนวคิด ของ John Dewey ที่เชื่อว่า การศึกษาควรถูกมองว่าเป็นกระบวนการสร้างประสบการณ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง และ เชื่อว่ากระบวนการของการศึกษาและเป้าหมายของการศึกษาเป็นสิ่งที่เดียวกัน (Fedesco et al., 2020) การให้ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงจะช่วยกระตุ้นความสนใจและสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ได้มากกว่าการเรียนรู้ในห้องเรียน กระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ การใช้การสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Reflection) โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้เนื้อหาใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย การเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิด การเรียนรู้โดยการสังเกตหรือเรียนรู้จากผู้อื่น และเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติและ ประสบการณ์ใหม่ (Tannenbaum & Wolfson, 2022) ซึ่งส่งเสริมทักษะการเรียนรู้หลาย ๆ ด้าน เช่น ความรู้ การคิดวิเคราะห์ ทักษะในศตวรรษ 21 เป็นต้น

หลักสูตรส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชุมชน มีเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้และทักษะใน การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรเพื่อพัฒนาเกษตรกรและชุมชน ผู้เรียนจึงควรมีความเข้าใจหลักการและ เทคโนโลยีทางการเกษตร ตั้งแต่การผลิตไปจนถึงการเก็บเกี่ยว เพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้และถ่ายทอดความรู้ แก่เกษตรกรได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว (Postharvest Management) ซึ่งเป็น กระบวนการสำคัญที่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพ ปริมาณ และมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตร จึงเป็นอีกหัวข้อ ที่สำคัญ หากเกษตรกรสามารถจัดการผลผลิตหลังเก็บเกี่ยวได้อย่างเหมาะสม จะช่วยลดการสูญเสีย รักษาคุณภาพ และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียน การสอนที่ผ่านมา ผู้เรียนไม่มีสมาธิในการเรียนโดยการสอนเนื้อหาผ่านการบรรยายเพียงอย่างเดียว ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยการเรียนรู้เชิงพื้นที่ผ่านกรณีศึกษา การจัดการ เรียนรู้เรื่อง “การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวใบพลู” เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและส่งเสริมการเรียนรู้ ของผู้เรียน โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและผู้ประกอบการเพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการ พัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสมรรถนะที่บัณฑิตพึงมี และสามารถต่อยอดไปสู่การส่งเสริมและ ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เกษตรกรได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย 1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนและหลังเข้าร่วม กิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว 2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจ ของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในรายวิชา การผลิตพืชเบื้องต้น

วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ (Material and Methodology)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตหลักสูตรส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชุมชน ชั้นปีที่ 2 คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา การผลิตพืชเบื้องต้น ภาคเรียนที่ 2 ที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่ เรื่อง “การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวใบพลู” จำนวน 17 คน โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากรในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ที่ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ได้แก่ วิธีการเก็บเกี่ยว การทำความสะอาดและตัดแต่ง การคัดขนาด การบรรจุหีบห่อ การลดอุณหภูมิและเก็บรักษา และการขนส่ง ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) 2) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) จำนวน 24 ข้อ ครอบคลุมประเด็นด้านความเหมาะสมของกิจกรรม ความเข้าใจเนื้อหา ความน่าสนใจของการเรียนรู้เชิงพื้นที่ การมีส่วนร่วม และประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคต และมีข้อคำถามปลายเปิด 2 ข้อ เพื่อให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดเห็นเพิ่มเติม และ 3) แบบประเมินผลงานกลุ่ม (Rubric) ใช้ประเมินการนำเสนอผลการเรียนรู้ในกลุ่มย่อย โดยพิจารณาจากความถูกต้องของเนื้อหา การคิดวิเคราะห์เชิงกระบวนการ และการนำเสนอผลงาน

การดำเนินกิจกรรมและการเก็บรวบรวมข้อมูล

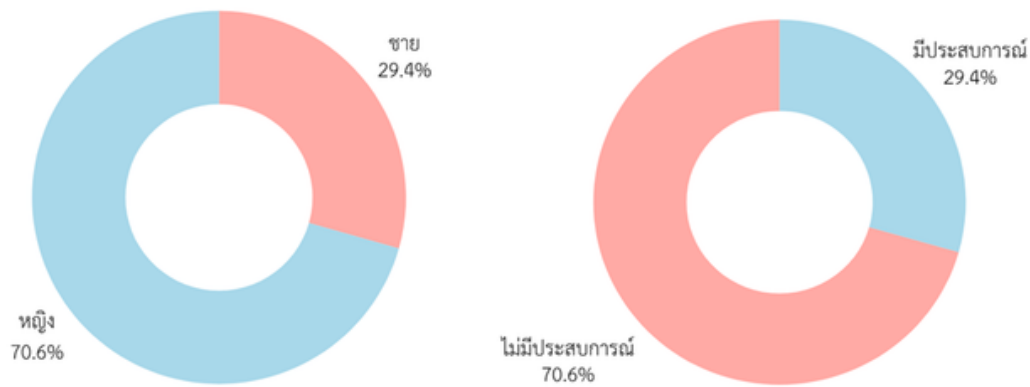
ผู้วิจัยจัดทำแบบทดสอบ Pre-test ให้แก่ผู้เรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และแจ้งชิ้นงานที่ต้องส่งหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม ซึ่งเป็นคลิปสั้นอธิบายการจัดการหลังการเก็บพลูตามขั้นตอนการปฏิบัติที่ได้เรียนรู้ ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ เจ้าของสวนพลูพาชมพื้นที่และการปฏิบัติงานในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เริ่มตั้งแต่การคัดเลือกระยะเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม วิธีการเก็บเกี่ยว การลดอุณหภูมิ การทำความสะอาดและตัดแต่ง การคัดขนาด การบรรจุหีบห่อ การเก็บรักษา และการขนส่ง พร้อมบรรยายและพูดคุย ชักถาม ในรูปแบบไม่เป็นทางการ และให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติในทุกขั้นตอน หลังสิ้นสุดกิจกรรม เก็บข้อมูลความพึงพอใจเพื่อเป็นข้อมูลสะท้อนกลับ และให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบ Post-test ผู้วิจัยประเมินผลงานกลุ่มจากการนำเสนอด้วย Rubric

การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบคะแนน Pre-test และ Post-test ของผู้เรียนด้วย สถิติ t-test วิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และรายงานผลการประเมินผลงานกลุ่มเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลและอภิปราย (Results and Discussion)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็น 70.6% (ภาพที่ 1ก) และส่วนใหญ่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการเก็บเกี่ยวพลู (ภาพที่ 1ข) การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างประสบการณ์ตรงให้ผู้เรียน และช่วยเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง (Tannenbaum & Wolfson, 2022)

ภาพที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่
(ก) เพศ (ข) ประสิทธิภาพในการเก็บเกี่ยวใบพลู

จากการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่แบบ Active Learning พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 3.80 (S.D. = 0.201) และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 5.13 (S.D. = 0.205) เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติ t-test แบบกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลสัมฤทธิ์ที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญนี้ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ช่วยให้นิสิตมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นอย่างชัดเจน สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียนที่ระบุว่า การลงมือปฏิบัติจริงช่วยให้เกิดความเข้าใจและจดจำเนื้อหาได้ดีกว่าการเรียนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว บรรยากาศการเรียนรู้ในสถานการณ์จริงช่วยกระตุ้นความสนใจและแก้ปัญหาการขาดสมาธิในการเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาสมรรถนะตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zeqiri (2024) ที่เสนอว่าการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมการเรียนรู้จากห้องเรียนไปสู่พื้นที่จริง ช่วยกระตุ้นการจดจำและเพิ่มประสิทธิภาพการจดจำเนื้อหาได้ดีกว่าการฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรายงานของ Amonjenu et al. (2020) ที่พบว่า การใช้วิธีการสอนเชิงปฏิบัติในการศึกษาเกษตรกรรมมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการพัฒนาทักษะปฏิบัติของผู้เรียน โดยเฉพาะในด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การฝึกปฏิบัติในการจัดการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว และการใช้ปัจจัยการผลิตสมัยใหม่

ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว โดยให้ผู้เรียนเข้าร่วมปฏิบัติการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวใบพลู และเก็บข้อมูลความพึงพอใจในภาพรวมด้านเนื้อหา และความเหมาะสม ด้านกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ ด้านวิทยากรหรือผู้ให้ความรู้ ด้านสถานที่และความพร้อมของอุปกรณ์ เครื่องมือ สื่อ ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ และความพึงพอใจโดยรวม พบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนในทุกด้านอยู่ในระดับที่มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.60-4.70 (ภาพที่ 2) ภาพรวมของความพึงพอใจโดยรวมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ภาพรวมด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ และจากการสังเกตผู้เรียนระหว่างเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ผู้เรียนมีความสนใจปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ความพึงพอใจในระดับสูงมากของผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคนี้อย่างเหมาะสม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lau et al. (2019) ที่พบว่าผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมภาคสนามในป่าฝนเขตร้อนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น และเปลี่ยนจากแรงจูงใจภายนอกไปสู่แรงจูงใจภายในที่ยั่งยืน โดยมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วม การสะท้อนคิด การสนับสนุนจากผู้อำนวยความสะดวก และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน นอกจากนี้ การที่ผู้เรียนแสดงความสนใจอย่างต่อเนื่องตลอดกิจกรรมยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Elwood (2004) ที่ระบุว่า

การเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการปฏิบัติเชิงพื้นที่ที่ช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ และสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมและประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียนเข้ากับเนื้อหาใหม่ได้อย่างมีความหมาย ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและครอบคลุมมากขึ้น

ภาพที่ 2 ความพึงพอใจในภาพรวมของผู้เรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่

เมื่อพิจารณาความพึงพอใจรายประเด็น พบว่า ทุกประเด็นย่อยมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 4.53-4.76 (ภาพที่ 3) ความพึงพอใจต่อการที่กิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่นำมาเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่เรียนได้ และผลการเรียนรู้คุ้มค่ากับเวลาที่ใช้ไปกับการเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.76) แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่สามารถตอบสนองความต้องการและลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม และสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีกับการปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด UFERN (Undergraduate Field Experience Research Network) ของ O'Connell et al. (2021) ที่อธิบายว่าการออกแบบการเรียนรู้เชิงพื้นที่ที่มีคุณภาพต้องเชื่อมโยงกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ตั้งใจไว้ได้เพื่อให้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์

นอกจากนี้ ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า ผู้เรียนทุกคนชอบการลงพื้นที่เรียนรู้มากกว่าการเรียนในห้องเรียน โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า การได้ลงมือทำด้วยตนเองทำให้เข้าใจและเรียนรู้ได้มากกว่าการเรียนในห้องเรียน ผู้เรียนรู้สึกว่าได้ประสบการณ์จริงและทักษะจากการปฏิบัติ และบางคนให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การเรียนรู้เชิงพื้นที่ช่วยผู้เรียนมีความกล้าแสดงออก ช่วยฝึกการทำงานเป็นทีมและการสื่อสาร เป็นการสร้างบรรยากาศที่แปลกใหม่ส่งเสริมการเรียนรู้ และเพิ่มแรงบันดาลใจในการเรียนรู้เมื่อได้เห็นผลลัพธ์ของงานจริง ผู้เรียนมีความรู้สึกภาคภูมิใจและอยากเรียนรู้อีกขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pedersen et al. (2015) ที่พบว่าจัดการเรียนรู้แบบ Field Immersion สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงลึกในมุมมองโลกทัศน์ การรับรู้ตนเอง ญาณวิทยา พฤติกรรม และความสามารถในการมีส่วนร่วมทางพลเมือง ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่เกินกว่าความรู้ความเข้าใจเชิงปัญญาเพียงอย่างเดียว ผลจากข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการเรียนการสอนในหัวข้อนี้สำหรับรุ่นต่อไป ทุกคนเห็นตรงกันว่าการลงเรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริงเหมาะสมที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความต้องการของผู้เรียนยุคใหม่ที่ต้องการการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงกับการทำงานจริง

ภาพที่ 3 ความพึงพอใจของผู้เรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่

จากการประเมินชิ้นงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนทำส่ง พบว่า ผู้เรียนสามารถทำคลิปลงทวิตเตอร์ต่าง ๆ ในการจัดการพลูหลังการเก็บเกี่ยว ได้โดยให้รายละเอียดและเหตุผลในการปฏิบัติแต่ละขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง ความสามารถของผู้เรียนในการถ่ายทอดขั้นตอนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวพร้อมเหตุผลประกอบเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนไม่เพียงแต่จดจำขั้นตอนการปฏิบัติได้เท่านั้น แต่ยังเข้าใจหลักการของแต่ละขั้นตอนอีกด้วย

ซึ่งสะท้อนถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาสมรรถนะตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Elwood (2004) ที่ระบุว่าการเรียนรู้เชิงพื้นที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับประสบการณ์ใหม่ นอกจากนี้ การที่ผู้เรียนสามารถสร้างสื่อวิดีโอเพื่อถ่ายทอดความรู้ยังแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาทักษะการสื่อสารและการนำเสนอ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับนักส่งเสริมการเกษตรที่จะต้องถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกรในอนาคต การเรียนรู้เชิงพื้นที่จึงไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาความรู้เชิงเนื้อหา แต่ยังพัฒนาทักษะการถ่ายทอดความรู้ที่จำเป็นต่อวิชาชีพอีกด้วย ผลการประเมินผลงานนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Li et al. (2015) และ Muroyiwa et al. (2020) ที่เสนอแนะให้มีการปฏิรูปการสอนในหลักสูตรเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว โดยเน้นการสอนผ่านกรณีศึกษา การเพิ่มองค์ประกอบการฝึกปฏิบัติ และการเสริมสร้างระบบการฝึกปฏิบัติเพื่อยกระดับสมรรถนะเชิงปฏิบัติและความพร้อมในการตอบสนองความต้องการของอุตสาหกรรม การที่ผู้เรียนสามารถสร้างสื่อการเรียนรู้ที่ถูกต้องและครบถ้วน แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในครั้งนี้ สามารถบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ และความพร้อมในการประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับความพึงพอใจที่สูงมาก และคุณภาพของชิ้นงานที่ได้รับมอบหมาย แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะหลักทั้งด้านการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับแนวคิดของ Kolb เกี่ยวกับวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Cycle) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ การสะท้อนคิด การสร้างแนวคิด และการทดลองใช้ความรู้ใหม่ (Fedesco et al., 2020)

สรุปผล (Conclusions)

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนิสิตในรายวิชาการผลิตพืชเบื้องต้น โดยใช้กรณีศึกษาการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวใบพลู ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน = 3.80, หลังเรียน = 5.13) แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้เชิงพื้นที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความเข้าใจและการจดจำเนื้อหาของผู้เรียน

2) ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60-4.76) โดยเฉพาะในด้านการเชื่อมโยงเนื้อหาทฤษฎีกับการปฏิบัติจริงและความคุ้มค่าของเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ ผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนชอบการลงพื้นที่เรียนรู้มากกว่าการเรียนรู้ในห้องเรียน โดยให้เหตุผลว่าการลงมือปฏิบัติจริงช่วยให้เข้าใจและจดจำได้ดีกว่า ได้ประสบการณ์และทักษะจริง และเพิ่มแรงบันดาลใจในการเรียนรู้

3) ผู้เรียนสามารถสร้างสื่อวิดีโอเพื่ออธิบายขั้นตอนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวพร้อมเหตุผลได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจเชิงลึกและการพัฒนาทักษะการสื่อสารที่จำเป็นต่อวิชาชีพนักส่งเสริมการเกษตร

การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่จึงเป็นนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียน โดยเฉพาะในสาขาวิชาที่ต้องการทักษะเชิงปฏิบัติ การนำรูปแบบนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนจะช่วยยกระดับคุณภาพบัณฑิตให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานจริงและสามารถถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงควรนำรูปแบบการเรียนรู้เชิงพื้นที่ไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและการพัฒนาชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและพัฒนาทักษะปฏิบัติของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และควรมีการบูรณาการการเรียนรู้เชิงพื้นที่เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดให้มีกิจกรรมภาคสนามหรือการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในสัดส่วนที่เหมาะสมกับเนื้อหาของแต่ละรายวิชา

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)

ผู้วิจัยขอขอบคุณนิสิตหลักสูตรส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชุมชน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมและตอบแบบสอบถามด้วยดีตลอดมา ขอขอบคุณเจ้าของศรีสวนพลู ที่ให้ความอนุเคราะห์สถานที่และถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์อันมีค่าแก่ผู้เรียนและขอขอบคุณคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง (Reference)

- Amonjenu, A. I., Abah, J., & Akor, J. U. (2020). Evaluation of harvest and post-harvest skills in yam (*Dioscorea* spp.) production possessed by agricultural education students in colleges of education in north-central Nigeria. *Journal of Agricultural Education and Extension*, 26(5), 1–15. <https://www.researchgate.net/publication/342380720>
- Elwood, S. (2004). Experiential learning, spatial practice, and critical urban geographies. *Journal of Geography*, 103(2), 55–63. <https://doi.org/10.1080/00221340408978576>
- Fedesco, H. N., Cavin, D., & Henares, R. (2020). Field-based learning in higher education: Exploring the benefits and possibilities. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, 20(1), 31–49. <https://doi.org/10.14434/josotl.v20i1.24877>
- Lau, P. Y. Y., Lee, C., & Ho, C. K. (2019). University student engagement in learning: Insights from academic field trips in the Malaysian tropical rainforests. *Journal of Education for Business*, 94(8), 544–552. <https://doi.org/10.1108/ET-02-2018-0045>
- Li, X., Liu, J., Zhang, A., Wang, Y., & Sun, X. (2015). Training on practical teaching reform in the postharvest biotechnology of fruits and vegetables course for applied undergraduate. *Journal of Anhui Agricultural Sciences*, 43(5), 361–363. [https://doi.org/10.3969/j.issn.1671-9646\(x\).2015.05.061](https://doi.org/10.3969/j.issn.1671-9646(x).2015.05.061)
- Muroyiwa, B., Shokopa, L., Likoetla, P., & Seleke, L. (2020). Integration of post-harvest management in agricultural policy and strategies to minimise post-harvest losses in Lesotho. *Journal of Development and Agricultural Economics*, 12(2), 77–88. <https://doi.org/10.5897/JDAE2019.1082>
- O’Connell, K., Hoke, K. L., Giamellaro, M., Berkowitz, A. R., & Branchaw, J. (2021). A tool for designing and studying student-centered undergraduate field experiences: The UFERN model. *BioScience*, 71(12), 1236–1247. <https://doi.org/10.1093/biosci/biab112>
- Pedersen, P. J., Meyer, J. M., & Hargrave, M. (2015). Learn global; serve local: Student outcomes from a community-based learning pedagogy. *Journal of Experiential Education*, 38(2), 189–206. <https://doi.org/10.1177/1053825914531738>
- Tannenbaum, S. I., & Wolfson, M. A. (2022). Informal (field-based) learning. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 9(1), 391–414. <https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-012420-060334>
- Zeqiri, L. (2024). Attention span and concentration: A review of undergraduate students’ responses and practices. In Conference book of proceedings.